

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/29099 6K 176
7/29651 }
7/29653 } 6K 187
7/29654 }
7/30842 }
7/32464 } 6K 11
7/32465 }

Sayı :30824082-610-14767820
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

29 Ocak 2026

7/33593 } 6K 12
7/33848 }
7/34351 }
7/34352 } 6K 20
7/34863 } 6K 25
7/35468 } 6K 32

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

MERSİN MİLLETVEKİLİ
SAYIN MEHMET EMİN EKMEN'İN
TBMM 7/29654 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR

SORULAR

Plastik kirliliği, 21. yüzyılın en ciddi çevresel ve halk sağlığı tehditlerinden biri haline gelmiştir. Bilimsel veriler hem ekosistemler hem de insan sağlığı üzerinde yaratılan tahribatın boyutlarının giderek büyüdüğünü göstermektedir. Türkiye'de de bu kriz derinleşerek sürmekte; atık yönetim altyapısındaki eksiklikler, denetimsizlik, plastik ithalatı ve üretim - tüketim zincirindeki denge bozuklukları bu sorunun temel bileşenlerini oluşturmaktadır.

5 Haziran 2025 Dünya Çevre Günü vesilesiyle açıklama yapan Plastiksiz Türkiye Platformu, Türkiye'de plastik kirliliğine karşı acil önlem çağrısı yapmış, plastik üretiminin ve ithalatının kısıtlanması, geri dönüşümün etkinleştirilmesi ve uluslararası anlaşmaların uygulanması gerektiğini vurgulanmıştır.

Bu kapsamda, küresel plastik krizi derinleşerek artmaktadır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) verilerine göre, 2000-2019 yılları arasında plastik üretimi iki kat artarak 460 milyon tona ulaşmış, 2050 yılına kadar bu miktarın 1,2 milyar tona çıkacağı öngörülmektedir. Bugün dünya genelinde yalnızca %9 oranında plastik geri dönüştürülmekte, %19'u yakılmakta, geri kalan %72'si ya düzenli depolama alanlarına gömülmekte ya da doğrudan çevreye karışmaktadır.

Öte yandan, Türkiye'de Plastik Kirliliği ve Atık Yönetimi ciddi bir sorun haline gelmiştir. Türkiye, yıllık yaklaşık 10 milyon ton plastik tüketimiyle Avrupa'da en çok plastik kullanan ülkeler arasındadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de üretilen plastik atığın sadece %14'ü geri dönüştürülmekte, geri kalanı düzenli depolama veya açık alanlarda son bulmaktadır. Sayıştay 2022 Raporu, 1382 Belediye'den 302'sinin hâlâ düzenli atık yönetimi hizmeti veremediğini ortaya koymuştur. Özellikle kırsal ve küçük yerleşimlerde toplanan plastik atıkların çoğu vahşi depolamaya yönlendirilmekte veya yakılarak bertaraf edilmektedir.

Diğer yandan Türkiye, 2019'dan bu yana Avrupa Birliği ülkelerinin plastik atık ihracatında ilk sırada yer almaktadır. Greenpeace'in 2021 ve 2023 saha raporlarına göre, İngiltere ve Almanya'dan Türkiye'ye gönderilen plastik atıkların büyük bir kısmı düzensiz şekilde ayrıştırılmakta, çevreye bırakılmakta ya da yasadışı yollarla yakılmaktadır. Bu süreçte çıkan zehirli gazlar halk sağlığı açısından ciddi risk oluşturmaktadır.

WWF Akdeniz Enstitüsü'nün 2022 Raporu'na göre ise, Akdeniz'deki plastik atık kirliliği yoğunluğu metrekaresine başına 1,25 adet plastik parçaya ulaşmış, Türkiye kıyıları en yüksek mikropplastik yoğunluğuna sahip bölgelerden biri olarak kaydedilmiştir. Özellikle Adana, Mersin ve Hatay sahillerinde her yıl yaklaşık 110 bin ton plastik atık denize karışmaktadır.

Son olarak hatırlatmak gerekir ki, 2022 yılında BM öncülüğünde başlatılan "Küresel Plastik Anlaşması" müzakerelerine Türkiye' de taraf olmuş, ancak bağlayıcı hedefler

konusunda somut adım atılmamıştır. Gönüllülük esasına dayanan uygulamalar, mevcut kirlilik seviyelerini azaltmakta yetersiz kalmaktadır.

Bu bağlamda;

- 1- Türkiye'de 2023 ve 2024 yıllarında üretilen toplam plastik atık miktarı nedir? Bu atıkların geri dönüşüm, düzenli depolama ve yakma oranları nedir?
- 2- 2020 - 2025 arasında Türkiye'ye ithal edilen plastik atık miktarı yıllık bazda ne kadardır? Bu atıkların menşei ülkeleri ve ithalat türlerine göre dağılımı nedir?
- 3- Sayıştay'ın 2022 tarihli Plastik Atık Yönetimi Raporu'nda tespit ettiği eksikliklerin giderilmesi amacıyla Bakanlığınız tarafından bugüne kadar hangi adımlar atılmıştır?
- 4- Plastik atıkların düzensiz biçimde yakılması sonucu ortaya çıkan zehirli gazlar ve partiküllerle ilgili halk sağlığına yönelik herhangi bir bilimsel ölçüm ve risk analizi yapılmış mıdır?
- 5- Türkiye'nin, BM öncülüğündeki Küresel Plastik Anlaşması sürecine dair bugüne kadar verdiği taahhütler nelerdir? Bu taahhütlerin hangileri yerine getirilmiştir? Ulusal düzeyde bağlayıcı hedefler doğrultusunda eylem planı oluşturulmuş mudur?
- 6- Mikroplastiklerin deniz, içme suyu ve gıda zincirine karışmasına karşı Bakanlığınız tarafından yapılan çalışmalar nelerdir? 2023 ve 2024'te yapılan numune analizlerinin sonuçları kamuoyuna açıklanacak mıdır?
- 7- 2020 sonrası plastik kirliliğini azaltma amacıyla tek kullanımlık plastik ürünlerin kullanımını sınırlandıran herhangi bir mevzuat düzenlemesi yapılmış mıdır? Yapılmadıysa planlanmakta mıdır?
- 8- Türkiye genelinde plastik geri dönüşüm altyapısının yaygınlaştırılması için Bakanlığınızın 2024 ve 2025 bütçelerinden ayrılan yatırım ve teşvik miktarı nedir?
- 9- Plastik atık yönetimi konusunda yerel yönetimlerin performansı nasıl denetlenmektedir? Son 3 yılda en çok çevresel ihlal tespit edilen belediyeler hangileridir? Bu belediyelere ne tür yaptırımlar uygulanmıştır?
- 10- Eğitim kurumlarında, üretim sektörlerinde ve kamu kurumlarında plastik kirliliğine karşı farkındalık ve azaltım stratejilerinin uygulanmasına yönelik bir ulusal program mevcut mudur?

CEVAPLAR

Birleşmiş Milletler öncülüğünde yürütülen Küresel Plastik Anlaşması müzakereleri henüz sonuçlanmadığından bu çerçevede herhangi bir ülke tarafından bağlayıcı bir taahhüt verilmemiştir. Müzakere süreci tamamlandıktan ve nihai metin kabul edilerek ülkemizin taraf olması halinde, belirlenecek yükümlülükler, uygulanma takvimi ve teknik parametreler doğrultusunda ulusal düzeyde bir eylem planının hazırlanması öngörülmektedir.

Bu süreçte, ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla kapsamlı bir değerlendirme yapılarak, ülkemizin ihtiyaç ve önceliklerine uygun politika araçlarının belirlenmesi

hedeflenmektedir.

Bakanlığımız “ Denizlerimizin Kara Kökenli Kirleticilere Karşı Korunmasına Yönelik Ulusal Eylem Planının Güncellenmesi Projesi” kapsamında Kara Kökenli Deniz çöplerinin kaynağında azaltılması, izlenmesi, kurum ve kuruluşlar arasında iş birliğinin ve koordinasyonun artırılması, kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi ile teşvik mekanizmalarının oluşturulması, ıslah ve atık azaltımı çalışmalarının yaygınlaştırılması ve kıyılarda plaj temizliğinin yapılması, temizlik kampanyalarının düzenlenmesi ve halkın bilinçlendirilmesi ve kamuoyunda farkındalığın artırılması gibi önlemler belirlenmiştir.

Deniz çöplerinin azaltılmasına yönelik olarak 2019 yılında yayımlanan Deniz Çöpleri İl Eylem Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması Genelgesi uyarınca denize kıyısı bulunan tüm illerimizde Valilerin sorumluluğunda ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkıları ile deniz çöpleri il eylem planları hazırlanmış olup, uygulamaları sürdürülmektedir. Bu eylem planları kamuoyu ile paylaşmakta olup her eylem planının içerisinde deniz çöplerinin kaynakları, alınacak tedbirler, temizleme çalışmaları ve eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yer almaktadır. Bu kapsamda belirlenen eylemlerin uygulanması Bakanlığımız tarafından takip edilmektedir.

Ayrıca, iklim değişikliğiyle mücadele hedefleri, döngüsel ekonomi ilkeleri, su kaynakları üzerindeki artan baskı ve sürdürülebilir su yönetimi politikaları ve yeni ihtiyaç ve öncelikler doğrultusunda 2024 yılında revize edilen Avrupa Birliği (AB) Kentsel Atıksu Arıtımı Direktifi’nde (91/271/EEC) mikroplastik kirliliğinin azaltılmasına yönelik tedbirler de yer almaktadır.

Bu doğrultuda, önümüzdeki dönemde Bakanlığımızca 2872 sayılı Çevre Kanunu’na dayanarak çıkartılan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ve Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği’nde yer alan izleme parametreleri arasına mikroplastikler eklenerek ve söz konusu mevzuat Avrupa Birliği (AB) Mevzuatı ile uyumlu olacak şekilde güncellenecektir. Ayrıca, evsel ve kentsel atıma çamurlarında mikroplastiklerin izlenmesi için yasal düzenleme yapılacaktır.

Bakanlığımız Çevre Kanunu başta olmak üzere mer’i mevzuatı kapsamında çevrenin korunmasına dair faaliyet göstermektedir. Bakanlığımızca tek kullanımlık plastikler, deniz çöpleri ve mikroplastikler temalarında görev ve sorumluluk sahibi kurum kuruluşların çalışmalarında yol gösterici olma amacıyla bir taslak yol haritası hazırlanmıştır.

Sıfır Atık Projesi” kapsamında yürütülen çalışmalar sonucunda, ülkemizde geri kazanım oranı 2017 yılında %13 düzeyindeyken, 2024 yılı itibarıyla %36,08’e yükselmiştir. Projenin başlangıcından bu yana, Bakanlığımızdan lisans almış işletmeler aracılığıyla yaklaşık 9,1 milyon tonu plastik atık olmak üzere toplam 74,5 milyon ton geri kazanılabilir atık ekonomiye kazandırılmıştır. Böylece, plastik atıkların büyük bir bölümü düzenli depolama ve yakma yöntemlerine yönlendirilmeden, geri dönüşüm süreçleriyle değerlendirilmiştir.

Yerel yönetimlerin plastik atık yönetimindeki performansı; Sıfır Atık Yönetim Sistemi’nin kurulması ve etkin biçimde işletilmesi, atıkların kaynağında ayrı toplanma kapsamı ve verimliliği, özellikle plastik ambalaj atıklarının lisanslı geri kazanım tesislerine yönlendirilmesi, veri beyanı ve raporlama yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, eğitim ve farkındalık faaliyetlerinin yürütülmesi ile saha uygulamalarına uyum gibi kriterler doğrultusunda izlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Plastik kirliliğine karşı farkındalık oluşturulması ve azaltım stratejilerinin hayata geçirilmesi amacıyla; eğitim kurumları, üretim sektörü ve kamu kuruluşlarını kapsayan ulusal düzeyde çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede, Sıfır Atık Projesi kapsamında tüm hedef kitleleri içine alan eğitim ve farkındalık faaliyetleri düzenlenmekte; Sıfır Atık Yönetim Sistemi'nin ülke genelinde yaygınlaştırılması ve etkin biçimde uygulanması hedeflenmektedir. Ayrıca, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından 81 ilde hazırlanmakta olan "Sıfır Atık Eğitim ve Farkındalık Planı" ile sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarının kazandırılması ve çevre dostu davranışların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan iş birlikleri doğrultusunda, geniş katılımlı eğitim programları hayata geçirilmektedir. Bu programlar aracılığıyla, farklı yaş ve meslek gruplarına yönelik çevre bilincinin artırılması, plastik kirliliğinin önlenmesi, sıfır atık uygulamalarının güçlendirilmesi ve iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Öte yandan, "Uluslararası Sıfır Atık Günü" gibi özel günlerde ülke genelinde düzenlenen etkinliklerle farkındalık faaliyetleri desteklenmekte; sıfır atık yaklaşımının toplumun tüm kesimlerince benimsenmesi sağlanmaktadır.

Bakanlığımızca deniz ve kıyılarda deniz kalitesi ve kirliliğini izlemek ve değerlendirmek ayrıca, deniz ve kıyı koruma politika ve stratejilerine altlık oluşturmak amacıyla "Denizlerde Bütünleşik Kirlilik İzleme Programı" (DEN-İZ) 2014 yılından itibaren düzenli olarak üçer yıllık periyotlarda tüm denizlerimizde yürütülmektedir. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Marmara Araştırma Merkezi (TÜBİTAK MAM) koordinasyonunda yürütülen programda ülkemizdeki birçok deniz bilimleri enstitüsü 150 araştırmacı, 7 araştırma gemisi / teknesi yer almaktadır.

DEN-İZ Programımız kapsamında deniz çöplerinin izlenmesi 2013 yılından itibaren çalışmalara dahil edilmiştir. Mevcut durumda programın 2023-2025 dönemi çalışmaları devam etmektedir. 2023-2025 programı kapsamında pilot ölçeklerde tüm denizlerde sahilde makro çöplerin, deniz tabanı çöplerinin, sindirilen çöplerin (biyotada) ve yüzen çöplerin izlenmesi çalışmaları yapılmaktadır. Her üç yıllık dönem sonunda ise tüm veriler ve değerlendirmeler Özet Raporları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Özet raporların 2014-2019 dönemini kapsayan raporlarına Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü websitesinde; EĞİTİM-YAYIN-PROJELER sekmesi altında yayınlar kısmından ulaşım sağlanabilmektedir. (Websitesi linki: <https://ced.csb.gov.tr/denizlerde-butunlesik-kirlilik-izleme-programi-ozet-raporlari-i-82693>)

Atık ithalatının yurtiçi toplama faaliyetlerini olumsuz yönde etkilememesi amacıyla 2020 yılı itibariyle atık ithalatında kota uygulamasına geçilmiştir. Atık geri kazanım tesislerinin kapasiteleri üzerinden verilen ithalat izin kotası kapsamında, tesislerin üretim kapasitelerinin en fazla %50'si kadar atık ithalatı yapmalarına izin verilmektedir. Bu uygulama ile atık ithalatı yapan geri kazanım tesislerinin işleyemeyeceği atıkları getirerek stok sahalarından sokaklara taşımasının önlenmesi ve iç piyasada toplanan atıkların da geri kazanım tesisleri tarafından kullanılması ve iç piyasadaki arz-talep dengesinin sağlanması amaçlanmıştır.

Atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması hususunda, atık oluşumunun azaltılması, atıkların yeniden kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı gibi yollar ile doğal kaynak kullanımının azaltılması ve atık yönetiminin sağlanmasına ilişkin olarak hazırlanan mer'i mevzuat

çerçevesinde belirlenen standartlar ve sınırlamalara uygun bir şekilde faaliyet gösterilmesi esastır.

Bu doğrultuda yapılan denetimlerde tesisler; çalışma koşulları doğrultusunda incelenmekte, beyan edilen bilgiler ve veriler ile sahadaki mevcut durumun uyumlu ve tutarlı olup olmadığı kontrol edilmektedir. Kanun'da belirtilen gerekliliklere uyulmadığının veya yükümlölüklerin yerine getirilmediğinin tespit edilmesi durumunda ise idari yaptırım uygulanmakta; çevre ve insan sağlığı için tehlike oluşturan faaliyetler ise kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulmaktadır. Bununla birlikte çevre kirliliğine sebebiyet verenler hakkında, Cumhuriyet Savcılıkları'na suç duyurusunda bulunmaktadır.